

Manus: Religions- och övertygelsefrihet - en introduktion

Detta är den första av åtta presentationer som granskar vad rätten till tanke-, samvets-, religions- och övertygelsefrihet innebär samt om och när den får begränsas. I denna korta introduktion ska vi börja med att fundera på vem eller vad som skyddas av de mänskliga rättigheterna och vilka rättigheter religions- och övertygelsefriheten ger oss.

Jag vill börja med att ställa en fråga till er!

Vilka religioner skyddas av rättigheten till religions- eller övertygelsefrihet?

Tror ni att det är de stora världsreligionerna?

Eller är det alla religioner, även små eller ovanliga religioner?

Eller kanske det är alla religioner och alla slags trosföreställningar?

Det var faktiskt en kuggfråga. Jag frågade vilka religioner som skyddas. Människor tror ofta att religions- och övertygelsefriheten skyddar religioner och övertygelser. Men så är det faktiskt inte! Precis som alla andra mänskliga rättigheter skyddar religions- och övertygelsefriheten människor och inte religioner eller övertygelser i sig själva.

Religions- och övertygelsefrihet skyddar människor som identifierar sig med, tror på eller utövar gamla religioner, nya religioner, religioner som är traditionella i ett land och religioner som inte är traditionella i det landet. Den skyddar också människor med en seriös icke-religiös övertygelse om grundläggande frågor, som ateister, humanister och pacifister - oavsett vilket land de bor i.

Religions- och övertygelsefrihet skyddar även människor som inte alls bryr sig om religion eller livsåskådningsfrågor.

Med andra ord skyddar religions- och övertygelsefrihet alla! Så – vilka skydd eller rättigheter har vi?

För att ta reda på det måste vi titta på de internationella förklaringarna och konventionerna om mänskliga rättigheter. De två viktigaste är:

Artikel 18 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, och Artikel 18 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Medan FN:s förklaringar anger politiska avsikter, är FN-konventioner rättsligt bindande. Låt oss titta på texten i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Artikel 18

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att bekänna sig till eller anta en religion eller en trosuppfattning efter eget val och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom gudstjänst, iakttagande av religiösa sedvänjor, andaktsutövning eller undervisning.

2. Ingen får utsättas för tvång som kan inskränka hans eller hennes frihet att bekänna sig till eller anta en religion eller en trosuppfattning efter eget val.

3. Friheten att utöva sin religion eller trosuppfattning får endast underkastas de inskränkningar som är angivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, ordningen, folkhälsan eller sedligheten eller andras grundläggande rättigheter och friheter.

4. Konventionsstaterna förpliktar sig att respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att tillförsäkra sina barn sådan religiös och moralisk bildning som stämmer överens med deras egen övertygelse.

Vad innebär detta i praktiken? Vilka rättigheter har vi? Jag skulle vilja föra fram sju punkter som belyser de rättigheter som garanteras av internationell rätt avseende religion och övertygelse.

De två första lägger grunden för religions- och övertygelsefriheten:

- Rätten att ha, välja, byta eller lämna en religion eller övertygelse.
- Frihet att utöva eller manifesteras en religion eller övertygelse.
- Utöver dessa har vi rätten till skydd mot tvång och diskriminering i fråga om religion eller övertygelse.
- Rättigheter för föräldrar och för barn i fråga om religion och övertygelse.
- Rätten till samvetsfrihet.

En annan avgörande del i religions- och övertygelsefriheten är reglerna för om och när inskränkningar av rättigheterna får göras.

På hemsidan finns en film för var och en av dessa teman som ger en fördjupning i vad rättigheterna innebär i praktiken.